

**До Председателя
на Научното жури, определено със
Заповед № № 530/26.06.2019 г.
на Ректора на СА – Свищов**

СТАНОВИЩЕ

на

дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен
„доктор” по професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма
„Икономика и управление (туризъм)“

Автор на становището: Проф. д-р Любчо Варамезов, катедра
„Индуриален бизнес и предприемачество” при СА „Д. А. Ценов” – Свищов

Автор на дисертационния труд: Татьяна Дмитриевна Одинокова,
докторант към катедра „Икономика и управление на туризма” при СА – Свищов

**Тема на дисертационния труд: „Стимулиране на иновационната
активност на малките и средните предприятия в туризма в Латвия”**

Основание за написване на становището: Заповед № 530/26.06.2019 г. на
Ректора на СА - Свищов, с която е утвърден съставът на Научното жури, както и
решение на Научното жури на своето първо заседание, проведено на 27.06.2019 г.

I. Общо представяне на дисертационния труд

Представеният за оценка дисертационен труд е с общ обем от 202 страници, в
т.ч. 199 страници основен текст и 3 страници приложения. Основният текст
включва следните структурни елементи: заглавна страница, съдържание, увод, три
глави, общи изводи и предложения, заключение, списък на литературата. В
количествено отношение дисертационният труд е в рамките на общоприетото
изискване за подобен род научна разработка. Всяка от главите завършва с изводи.
Основните части на дисертационния труд са взаимно свързани и разработени в

логическа последователност. Посочени са общо 143 използвани и/или цитирани източници (50 на кирилица, 48 на латиница, както и 48 Интернет източници). В текста са включени 11 таблици и 13 фигури, което улеснява възприемането на информацията от читателя.

В условията на високо конкурентна среда оцеляването и просперитетът на бизнес организациите зависят от иновационната им активност, от способността им да мобилизират иновационния си потенциал, за да придобиват конкурентни предимства. Неэффективната система за стимулиране на иновационната дейност в малките и средните предприятия в Латвия провокира провеждането на настоящето изследване. Избраната от докторанта тема за иновационната активност на малките туристически предприятия в Латвия и методите за нейното стимулиране е без съмнение **актуална** и практически **значима**, сложна, многоаспектна и все още слабо разработена. В процеса на изследване авторът използва теоретични и емпирични **методи** (анализ, синтез, сравнение, статистическо наблюдение, метод на социологическо изследване и др.).

Дисертационният труд съдържа научни и научноприложни резултати, за които ще стане по-късно реч, и е доказателство за притежаваните от автора теоретични знания и способности за провеждане на самостоятелни научни изследвания. Неговият вид и обем отговарят на изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

II. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Структурата на дисертационния труд, избрана от докторант Одинокова, е стандартна. В **увода** тя обосновава актуалността на темата, сполучливо и коректно дефинира обекта, предмета и целта на изследването. Изследователските задачи са логично подредени и позволяват постигането на основната научна цел на дисертационния труд. Те обаче биха могли да бъдат формулирани по-прецизно. Същото се отнася и за изследователската теза.

В глава **първа** на дисертационния труд, имаща изцяло теоретичен характер, авторът си е поставил за задача да изясни понятия като иновации и иновационна активност, видовете и формите на иновационната активност на съвременното предприятие, да разкрие спецификата на иновационните процеси в туристическите предприятия. За нейното постигане докторант Татяна Одинокова е проучила значителен по своя обем теоретичен материал.

В глава **втора** на дисертационния труд са поставени методологическите основи на научното изследване. Авторът използва различни теоретични (анализ и синтез, индукция и дедукция, сравнение и обобщение и др.) и емпирични (статистическо наблюдение, социологическо проучване, анкетиране, интервю и др.) методи. Докторантът прекалено подробно описва всички тези методи, а те са добре познати и широко използвани при провеждане на научни изследвания. Разработен е модел на изследване на иновационната активност на малките и средните предприятия в туризма. Този модел по същество не се различава от моделите на изследване на други явления и процеси.

В глава **трета** на дисертационния труд като цяло авторът се отклонява от поставената в увода цел – да се оцени иновационната дейност на малките и средни туристически предприятия в Латвия и да се разработят предложения за нейното стимулиране. Вниманието на читателя по-скоро е фокусирано върху приноса на туристическото предприемачество в икономиката на Европейския съюз, неговата динамика и перспективи, върху тенденциите в развитието на предприемачеството в туризма и т.н., а очакванията са да бъдат разгледани възможностите за стимулиране на иновационната активност на малките туристически предприятия. Едва в края на тази глава, на няколко страници, е обърнато внимание на този въпрос.

В **заключението** на дисертационния труд докторант Одинокова прави обобщение на основните изводи, формулираните проблеми и предложените насоки за тяхното решаване. Подчертава се, че проведеното социологическо проучване и неговите резултати биха могли да се използват при бъдещи изследвания в сферата

на туризма и при осъществяване на мониторинг на иновационната активност на туристическите предприятия в Латвия.

Основни **изводи**:

Първо, структурата на дисертационния труд е научно издържана и позволява постигането на заявената от автора основна научна цел.

Второ, изследваната проблематика е актуална, интересна и значима за теорията и особено за практиката. В същото време тя е недостатъчно, дори слабо изследвана в Латвия.

Трето, авторът на изследването демонстрира добра литературна осведоменост и аналитични умения. За постигане на изследователската цел е направен преглед на авторитетни, както латвийски, така и чуждестранни литературни източници по тематиката, като вижданията на отделните автори са критично анализирани и умело систематизирани. Литературните източници са добросъвестно ползвани, при спазване правилата на научната етика.

Четвърто, кандидатът успешно използва богат арсенал от изследователски методи и техники. Методическият инструментариум съответства на целите и задачите на изследването, а ползването му осигурява необходимата за провеждането на задълбочени анализи и надеждни оценки информация.

Пето, постигнати са резултати, които могат да бъдат полезни при разработване на политика за стимулиране на иновационната активност на латвийските туристически предприятия с цел постигане на дългосрочни конкурентни предимства.

Шесто, теоретичните анализи, методическите разработки, емпиричните проучвания, както и идеите и препоръките на Татяна Одинокова за стимулиране иновационната активност на туристическите предприятия следва да бъдат оценени високо.

Седмо, изказът на докторант Одинокова е разбираем, стегнат и точен.

Заедно с дисертационния труд Татяна Одинокова е представила, според изискванията, и **автореферат**. Той е разработен съгласно обичайната практика,

синтезирано и достоверно отразява постиженията на дисертационния труд и съдържа справка за научните и научно-приложните приноси.

По дисертационния труд Татяна Одинокова е представила и списък с публикации, който включва общо 5 заглавия (три статии и два доклада), самостоятелни разработки или в съавторство. Публикациите са свързани с темата на дисертационния труд и отразяват отделни важни аспекти от работата върху нея. Основните положения и изводи на дисертационния труд са презентирани на международни научно-практически конференции, което допринася за тяхното разпространение сред академичната общност и заинтересованите специалисти от практиката.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

В предоставения ми списък с документи по процедурата е включена подписана от Татяна Одинокова декларация за оригиналност и достоверност на дисертационния труд, в която тя ясно и категорично заявява, че дисертационният труд представлява оригинална разработка, а представената от автора информация във вид на копия на документи и публикации, лично съставени справки и др., съответства на обективната истина. Един от тези документи е справката за приносите. Нямам основания за съмнения и приемам посочените в справката приноси като лично дело на автора. Внимание заслужават следните приноси на дисертационния труд, имащи научен и научно-приложен характер:

Първо, обоснована е необходимостта от провеждане на редовни изследвания на иновационната дейност на туристическите предприятия и от стимулиране на иновационната активност на малките и средните предприятия в туризма.

Второ, обоснована е необходимостта от иновационен път на развитие на латвийската икономика като цяло и на туристическата индустрия за сметка на държавното стимулиране на иновативната дейност на МСП, разработването на нови и усъвършенстването на съществуващите методи.

Трето, извършена е цялостна комплексна оценка и анализ на методите за стимулиране на иновативната дейност.

Четвърто, обоснована е необходимостта от стимулиране на иновативната дейност на малките и средни туристически предприятия в Латвия, въз основа на анализа на статистическата информация и проведените социологически изследвания.

Пето, разработен е модел за оценка на иновационната дейност на малките и средни туристически предприятия, въз основа на който за първи път е проведено социологическо проучване на МСП в туризма в Латвия. Предложеният модел може да бъде използван за по-нататъшни изследвания в тази област, постоянен мониторинг и идентифициране на проблемите на иновативните туристически МСП в Латвия.

Шесто, разработени са мерки за стимулиране на иновативната дейност на МСП в областта на туризма.

IV. Бележки, коментари и въпроси по дисертационния труд

Докторант Татьяна Одинокова успешно се е справила с научноизследователска си задача и не е допуснала сериозни слабости в дисертационния труд. Все пак са налице основания за някои критични бележки и препоръки. Оценявайки положително постигнатото от докторант Одинокова, следва да посоча и някои слабости на дисертационния труд, и по-конкретно: би могло да се постигне по-добро съотношение между обема на трите основни части на изследването; не е изяснено добре какво точно се разбира под иновационна активност; акцентът в дисертационния труд би следвало да е върху иновационната активност на малките туристически предприятия и възможностите за стимулиране на тази активност, а този въпрос някак си остава на заден план; липсват убедителни доказателства за потвърждаването на основната изследователска теза и др. От таблица 1.3. е видно, че за периода 2010-2016 г. разходите за НИРД в държавния сектор са увеличени с 32%, а в бизнес-сектора остават почти неизменни. В същото време обаче

